

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı: 1993/23

Karar Sayısı: 1993/55

Karar Günü: 2.12.1993

R.G. Tarih-Sayı :25.12.1999-23917

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Kaman Asliye Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 17.2.1926 günlü, 743 sayılı "Türk Kanunu Medenisi"nin 21. maddesinin birinci fıkrasının Anayasa'nın 10., 13. ve 23. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptali istemidir.

I- OLAY

Davacının, bir süredir ayrı yaşadığı kocası aleyhine, şiddetli geçimsizlik nedeniyle açtığı boşanma davasında, davalı kocanın, davanın, davalının ikametgâhı mahkemesinde açılması gerektiğini belirterek yetki itirazında bulunması üzerine Mahkeme, Medenî Kanun'un 21. maddesinin birinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğu savıyla iptali için doğrudan başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

17.2.1926 günlü, 743 sayılı "Türk Kanunu Medenîsi"nin 21. maddesinin itiraz konusu birinci fıkrası şöyledir:

"Kocanın ikametgâhı karının ve ana babanın ikametgâhı velâyetleri altındaki çocuğun ve mahkemenin bulunduğu yer vesayet altındaki kimsenin ikametgâhı addolunur."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

İtiraz başvurusunda dayanılan Anayasa kuralları şunlardır:

1- "MADDE 10.- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

2- "MADDE 13.- Temel hak ve hürriyetler, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, millî egemenliğin, Cumhuriyetin, millî güvenliğin, kamu düzeninin, genel asayişin, kamu yararının, genel ahlâkın ve genel sağlığın korunması amacı ile ve ayrıca Anayasanın ilgili maddelerinde öngörülen özel sebeplerle, Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabilir.

Temel hak ve hürriyetlerle ilgili genel ve özel sınırlamalar demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamaz ve öngöröldükleri amaç dışında kullanılamaz.

Bu maddede yer alan genel sınırlama sebepleri temel hak ve hürriyetlerin tümü için geçerlidir."

3- "MADDE 23.- Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir.

Yerleşme hürriyeti, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak;

Seyahat hürriyeti, suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek;

Amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir.

Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti, ülkenin ekonomik durumu, vatandaşlık ödevi ya da ceza soruşturması veya kovuşturması sebebiyle sınırlanabilir.

Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz."

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca, Yekta Güngör ÖZDEN, Yılmaz ALİEFENDİOĞLU, Servet TÜZÜN, Mustafa ŞAHİN, İhsan PEKEL, Selçuk TÜZÜN, Ahmet Necdet SEZER, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Mustafa BUMİN ve Sacit ADALI'nın katılmalarıyla yapılan 7.5.1993 günlü toplantıda "dosyadaki eksiklik giderildiğinden işin esasının incelenmesine oybirliğiyle" karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

İşin esasına ilişkin rapor, başvuru kararı ve ekleri, Anayasa'ya aykırılığı ileri sürölen yasa kuralları ile aykırılık savına dayanak yapılan Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri ve öteki yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereğı görüşölüp düşünöldü:

A- Davada Uygulanacak Kural Sorunu

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, Medenî Kanun'un 21. maddesinin birinci fıkrasının tamamının iptalini istemiştir. Fıkra da, kocanın ikametgâhı karının ikametgâhı olarak belirtildikten sonra, velayet altındaki çocuk ile vesayet altındaki kişilerin ikametgâhları da düzenlenmektedir. Oysa dava, karının kocası aleyhine açtığı boşanma davasında kocanın yaptığı yetki itirazına ilişkindir. Mahkeme, yetki itirazını incelerken Medenî Kanun'un 21. maddesinin birinci fıkrasının yalnızca "kocanın ikametgâhı karının ikametgâhı ... addolunur" kuralını uygulayacaktır.

Bu nedenle, Medenî Kanun'un 21. maddesinin birinci fıkrasında yer alan diğer ibarelere yönelik iptal isteminin başvuran Mahkeme'nin yetkisizliği nedeniyle reddine, 2.12.1993 gününde oybirliğiyle karar verilmiştir.

B- İtiraz Konusu Kuralın Anlam ve Kapsamı

Medenî Kanun'un 21. maddesinin itiraz konusu birinci fıkrasında, "kocanın ikametgâhı karının ikametgâhı... addolunur" denilmektedir. Medenî Kanun'un 19. maddesinde ikametgâh, bir kimsenin yerleşmek niyetiyle oturduğu yer olarak tanımlanmıştır.

Kural olarak, kişi yerleşmek istediği yeri özgürce seçebilir ve buraya yerleşip, istediği zaman da ine yerleşim yerini özgürce değiştirebilir. Yerleşme niyetiyle oturan yerin seçimini ve hatta değiştirilmesini kişinin iradesine bırakan yasakoyucu, bazı yasal gerekler nedeniyle kimi özel ve tüzel kişilerin ikametgâhlarını yasayla belirleme yoluna gitmiştir. İtiraz konusu kural, ikametgâhın yasayla belirlendiği durumlardan birini içermektedir.

C- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Mahkeme, kocanın ikametgâhını aynı zamanda karının ikametgâhı olarak düzenleyen itiraz konusu kuralın, Anayasa'nın 10., 13. ve 23. maddelerine aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

1- Anayasa'nın 10. Maddesi Yönünden İnceleme

Başvuru kararında, itiraz konusu yasa kuralı ile kocanın ikametgâhının karının ikametgâhı olarak düzenlenmesinin, karının ayrı ikametgâh edinmemesi sonucunu doğurduğu; boşanma davasını kocanın kendi ikametgâhı mahkemesinde açabilmesine karşılık, karının ancak kocasının ikametgâhı mahkemesinde açabilmesinin de Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırılık oluşturduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın 10. maddesinde, "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir" denilmektedir.

"Kanun önünde eşitlik" ilkesi, hukuksal durumları benzer olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile hukuksal eşitlik öngörülmektedir. Eşitlik ilkesiyle güdülen amaç, aynı durumda bulunan kişilerin aynı kurallara bağlı tutulmalarını sağlamak ve aynı durumda olan kişilere yasa karşısında ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle aynı hukuksal durumda bulunan kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Durum ve konumlarındaki özellikler ise, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları gerekli kılabılır. Özelliklere, ayrılıklara dayandığı için haklı olan nedenler, ayrı düzenlemeyi eşitlik ilkesine aykırı değil, geçerli kılar.

Herkes, bir ikametgâh seçmekte, seçtiği bu ikametgâhı değiştirmekte özgürdür. Ancak, Medenî Kanun'un 19. maddesine göre bir kimsenin aynı zamanda birden çok ikametgâhı olamaz. Toplumun temeli kabul edilen aile birliğinin huzur ve devamını sağlamak için yasalarla kimi düzenlemeler yapılmıştır. Bir başka anlatımla, tek tek evliliklerin kuruluş ve işleyişindeki düzen toplum düzeni ile ilişkilendirilerek aile birliğine ilişkin bazı konular yasakoyucu tarafından hukuksal bir yapıya oturtulmuştur. Medenî Kanun ile kişilerin ayrı ayrı sahip oldukları haklardan kimileri aile birliğine geçirilmiş, birliği oluşturan karı ve kocaya da bazı haklar verilmiş ve yükümlülükler getirilmiştir.

Kocanın ikametgâhının karının ikametgâhı addolunacağına ilişkin itiraz konusu kural, aile birliğinin tek ikametgâh edinmesini temin amacına yöneliktir. Birliğin tek ikametgâhının bulunması, evlilik birliğinin devamlılığının ve düzeninin sağlanmasındaki kamu yararı amacını gerçekleştirmesi nedeniyle Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı görülmemiştir. Bir başka

anlatımla, evlilik birliğinin iyi işleminin ve düzeninin sağlanmasındaki kamu yararı itiraz konusu düzenlemeyi haklı kılmaktadır.

Bu nedenlerle, itiraz konusu kural, Anayasa'nın 10. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

2- Anayasa'nın 13. ve 23. Maddeleri Yönünden İnceleme

Başvuru kararında, itiraz konusu kuralın, kadının yerleşme hürriyetini kısıtladığından ve karının ikametgâh seçme ve yerleşme özgürlüğünü ortadan kaldırdığından Anayasa'nın 13. ve 23. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın 23. maddesinde, "Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir.

Yerleşme hürriyeti, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak... amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir" denilmektedir.

Anayasa'nın temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması başlıklı 13. maddesinde, temel hak ve hürriyetlerin kamu yararının, genel ahlâkın ve genel sağlığın korunması amacı ile ve ayrıca Anayasa'nın ilgili maddelerinde öngörülen özel sebeplerle, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabileceği ancak, bu sınırlamaların demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamayacağı gibi öngörüldükleri amaç dışında da kullanılmayacakları belirtilmiştir.

Kocanın ikametgâhının karının da ikametgâhı sayıldığı itiraz konusu kural, yalnızca evlilik birliğinin kurulması ile uygulamaya giren, birliğin yapısına uygun ve devamlılık ve düzeninin sağlanması amacına yöneliktir.

İtiraz konusu kural ile, karının ikametgâhını seçme özgürlüğü, aile birliğinin sağlanmasındaki kamu yararı nedeniyle sınırlanmıştır. Bu sınırlama Anayasa'da yer alan aileyi korumaya ilişkin kurallara uygun olduğu gibi, demokratik toplum düzeninin gereklerine de aykırılık oluşturmamaktadır. Sınırlama, amaca ulaşmaya elverişli, uygun ve evlilik birliği içinde kimi koşulların gerçekleşmesi durumunda taraflara ayrı ikametgâh seçme ve oraya yerleşme özgürlüğü tanıyan kuralların da varlığı nedeniyle ölçülü olup, Anayasa'nın 13. ve 23. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

VI- SONUÇ

17.2.1926 günlü, 743 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun sınırlama kararı gereğince incelenen 21. maddesinin birinci fıkrasındaki "Kocanın ikametgâhı karının ... ikametgâhı addolunur." kuralının, Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, 2.12.1993 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Esas Sayısı: 1993/23
Karar Sayısı: 1993/55

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	İhsan PEKEL
Üye	Üye	
Selçuk TÜZÜN	Ahmet NSEZER	Üye
Üye	Üye	Haşim KILIÇ
Yalçın ACARGÜN	Mustafa BUMİN	Üye
		Sacit ADALI
Üye	Üye	
Ali HÜNER	Lütfü FTUNCEL	